

5.1.1 Mitkä ovat digitalisaation vaikutukset tuottavuuteen julkisessa hallinnossa?

Koko: 150 000 €

Aikajänne: Selvitys valmiina vuoden 2016 loppuun mennessä

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Digitalisaation avulla pyritään muuttamaan julkisen hallinnon toiminta-tapoja. Tavoitteena on laaja-alainen, asiakaslähtöinen ajattelutavan, toimintamallien, rakenteiden ja näiden vuorovaikutuksen samanaikainen muutos. Kokonaisvaltaisella semanttisella yhteentoimivuudella varmistetaan, että palveluissa voidaan käyttää perusrekisterien ja -varantojen tietoja. Hallinnon prosessit automatisoidaan yli virastorajojen ja siirrytään laajasti sähköiseen asiakaspalveluun. Muutoksen seurauksena oletetaan hallinnon tuottavuuden ja kustannustehokkuuden paranevan ja syntyvän uutta liiketoimintaa.

Samanaikaisesti tavoitteena on purkaa vanhoja järjestelmiä, jotka eivät keskustele keskenään eivätkä palvele kansalaisia ja yrityksiä.

Viime vuosina digitalisaatio on nähty yhdeksi keskeisimmäksi keinoksi hillitä hallinnon menojen kasvua. Julkisen hallinnon menoja ei kuitenkaan voida pienentää yksinomaan sähköistämällä palveluja, vaan hallinnossa tarvitaan laaja toimintatapojen muutos. Muutosta voidaan pyrkiä johtamaan keskitetysti lainsäädännöllä tai sitovilla ohjeilla taikka se voidaan toteuttaa lähellä asiakkaalle annettavia palveluja.

Julkisen hallinnon menojen kasvun hillitsemiseksi digitalisaation hyötyjen pitäisi jollakin aikavälillä olla suuremmat kuin sen vaatimat investoinnit.

Keskeiset tutkimuskysymykset:

Pääkysymys on, missä julkisen hallinnon palveluissa ja prosesseissa tuottavuutta voidaan parantaa digitalisaation avulla. Voidaanko niihin vaikuttaa riittävästi hallinnossa meneillä olevilla toimenpiteillä ja hallitusohjelman linjauksilla.

- Voidaanko digitalisaation hyötyjä mitata ja arvioida? Mittariston kehittäminen, aineiston keruu ja kustannushyötyanalyysi, rajoitteet ja esteet tuottavuuden parantamiselle.
- Missä hallinnon toiminnoissa digitalisaation hyödyntäminen on tuottanut parhaita tuloksia?
- Miten ja millä keinoilla digitalisaation hyödyntämistä voidaan tehokkaimmin johtaa ja ohjata?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelmassa asetetaan kymmenen vuoden tavoitteeksi tuottavuusloikka julkisissa palveluissa ja yksityisellä sektorilla. Tuottavuusloikan mahdollistavat digitalisaatio sekä turhan sääntelyn ja byrokratian purkaminen. Hallituskauden tavoitteina on kehittää määrätietoisella johtamismallilla käyttäjälähtöiset, tuottavuutta ja tuloksellisuutta nostavat yhden luukun digitaaliset julkiset palvelut.

Yhtenä hallituskauden kärkihankkeena on julkisten palvelujen digitalisointi. Toimintatavat uudistetaan rakennetaan julkiset palvelut käyttäjälähtöisiksi ja ensisijaisesti digitaalisiksi, jotta julkisen talouden kannalta välttämätön tuottavuusloikka onnistuu. Kehittämisessä priorisoidaan palvelut, joissa tuottavuushyöty on suurin. Digitalisaatio on hallituksen strategian läpileikkaava teema.

Hallitusohjelman mukaan luodaan kaikkia julkisia palveluita koskevat digitoinnin periaatteet, digitalisoidaan hallinnon sisäiset prosessit ja puretaan entiset prosessit, julkinen hallinto sitoutuu kysymään samaa tietoa kansalaisilta ja yrityksiltä vain kerran, vahvistetaan kansalaisten oikeutta valvoa ja päättää itseään koskevien tietojen käytöstä, samalla varmistaen tietojen sujuva siirtyminen viranomaisten välillä, autetaan niitä kansalaisia, jotka eivät ole tottuneet tai jotka eivät kykene käyttämään digitaalisia palveluita ja vahvistetaan valtioneuvostossa digitalisaation muutosjohtamisen organisointia.

Tietotuotannon pääasialliset muodot: Toimintavaihtoehtojen vertailu ja kustannus-hyötyanalyysi

Selvitykseen tulee koota käytettävissä oleva kotimainen ja kansainvälinen tutkimus ja hallinnon hyvät käytännöt. Lopputuloksena on suomenkielinen raportti, joka sisältää selvityksen, tulokset, mittariston ja toimenpide-ehdotukset sekä mahdolliset ehdotukset jatkotutkimusta varten.

5.1.2 Miten avoimen datan ja keskeisten julkisen hallinnon perustietovarantojen tietojen hyödyntämistä ja vaikuttavuutta edistetään kustannustehokkaasti?

Koko: 150 000 €

Aikajänne: Selvitys valmiina vuoden 2016 loppuun mennessä

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Julkisten tietojen avaamisen potentiaaliset hyödyt on ennakkolisissa arvioinneissa arvioitu mittaviksi. Monissa maissa, myös Suomessa, julkisten tietovarantojen avaaminen on noussut keskeiseksi politiikkatoimeksi.

Julkisen hallinnon avoimella datalla tarkoitetaan viranomaisen tuottamaa tai sille kertynyttä dataa, joka on julkisesti saatavilla kenen tahansa uudelleen käytettävissä maksutta, avoimin käyttöehdoin ja koneluettavassa muodossa.

Suomessa on viime vuosina avattu merkittäviä tietovarantoja, kuten maastotietoja, säätietoa, liikenne- ja ajoneuvotietoa, tilastoja, talousdataa ja kulttuuraineistoja. Tietovarantoja on avattu sekä valtionhallinnossa että kuntasektorilla. Vuonna valtiovarainministeriö asetti Avoimen tiedon ohjelman 2013–2015 tavoitteena avata julkisia tietovarantojen avaamista mahdollisimman laajasti ja nopeasti.

Kaikki julkisen hallinnon tiedot eivät ole avattavissa avoimen datan määritelmän mukaisesti. Yhteiskunnan kannalta keskeisiä tietovarantoja sanotaan perustietovarannoiksi. Suppeammassa merkityksessä puhutaan perusrekistereistä. Perusrekisterit sisältävät tietoja yhteiskunnan keskeisistä perusyksiköistä ja näiden ominaisuuksista sekä yksilöivät nämä perusyksiköt, kuten henkilöt, yhteisöt, säätiöt ja kiinteistöt. Perusrekistereihin sisältyy usein henkilötietoa, mikä on otettava huomioon tietojen käsittelyssä ja luovutuksessa. Tietovarantojen avaamisen ja julkisen talouden suunnittelun yhteydessä on noussut esiin kysymys siitä, mitä vaikuttavuutta voitaisiin saada toteuttamalla perustietovarannoiksi katsottavien tietojen kattava maksuttomuus. Toisaalta tulisi tunnistaa rekisterien rakenteellisia muutostarpeita, jotta voitaisiin avata/irrottaa joitakin tietoja laajempaan käyttöön tai esimerkiksi tietokenttiä käyttäjille tietojen keräämisen järjeistämiseksi.

Avoimen tiedon ohjelman yhteydessä on laadittu avoimen tiedon vaikuttavuutta koskeva esiselvitys (Koski 2015). Siinä on todettu, että tietovarantojen hyödyntämisen yhteiskunnallis-taloudellisiin kysymyksiin pureutuva tutkimus on vielä vähäistä. Datan hyödyntämiseen liittyvistä taloudellisista vaikutusmekanismeista ei ole organisaatitasolla eikä kansantalouden tasolla juurikaan kotimaista tai kansainvälistä tutkimustietoa. Toteutuneista vaikutuksista ja parhaista käytänteistä tiedetään vain yksittäisiltä alueilta ja niiltäkin suureksi osaksi yksittäisten case-esimerkkien valossa.

Esiselvityksessä esitettiin alustavia suuntaviivoja avoimen datan vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi. Esiselvityksen mukaan julkisten tietovarantojen avaamisen toteutuneiden yhteiskunnallistaloudellisten vaikutusten arviointiin tarvitaan seurantamallin ja mittariston kehittämistä ja tämän jälkeen systemaattista tiedonkeruuta vaikutusten jälkikäteiseen mittaamiseen. Lisäksi tulisi avointen julkisten tietovarantojen hyödyntämisen vaikuttavuutta arvioida laadullisesti. Tällöin voitaisiin keskittyä potentiaaliin vaikutuksiin, joita pidetään yhteiskunnallisesti tärkeinä, mutta joiden euromääräinen mittaaminen on erittäin vaikeaa.

Digitaalisissa palveluissa ja prosesseissa hyödynnetään sekä avointa että perustietovarantojen käytörajoitettua tietoa. Julkisten tietojen hyödyntämisen tehostamiseksi tarvitaan tietoa, mittareita ja kustannushyötyanalyysiä siitä, millä keinoin perusrekisterien tietoja voitaisiin hyödyntää nykyistä tehokkaammin. Päätöksentekoa varten tulisi esimerkiksi arvioida rekisteritietojen nykyisten maksujen ja niiden poistamisen vaikuttavuutta, kustannuksia ja hyötyjä.

Tutkimuskysymyksiä:

Pääkysymys on, Miten avoimen datan ja keskeisten julkisen hallinnon perustietovarantojen tietojen hyödyntämistä ja vaikuttavuutta edistetään kustannustehokkaasti?

- 1) Millaisella seuranta- ja arviointimittaristolla ja mallilla voidaan arvioida tiedon avaamisen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta?
- 2) Tietovarantojen avaamisen kustannushyötyanalyysi keskeisten vaikutusten osalta (aineiston keruu ja analyysi)
- 3) Millaisin politiikkatoimin ja millaisilla toimintatavoilla tai rekisterien rakenteellisilla muutoksilla voidaan tehokkaimmin edistää julkisen hallinnon tietovarantojen hyödyntämistä?

Tarkennettu kuvaus tietotarpeesta:

Koski Heli: Avoimen tiedon vaikuttavuus – esitutkimus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 15a/2015, <http://vm.fi/julkaisu?pubid=5201>

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelma ja sen strategian toteutus

Hallitusohjelman mukaan avoimella datalla ja tietovarantojen paremmalla hyödyntämisellä luodaan edellytyksiä uusille liiketoimintaideoille.

Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015.

http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

Digitalisaatio on hallituksen strategian läpileikkaava teema. Avoin data ja julkisten tietojen kustannustehokas hyödyntäminen tukee julkishallinnon palvelujen ja prosessien digitalisointia. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/digitalisaatio>

Aiheeseen liittyvää muuta aineistoa:

Avoimesta datasta innovatiiviseen tiedon hyödyntämiseen. Avoimen tiedon ohjelman 2013–2015 loppuraportti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 31/2015. <http://www.vm.fi/julkaisut>

Julkishallinnon tietoluovutusten periaatteet ja käytännöt. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2/2012.

Tietoja valtion tietohallinnosta 2014. Valtiovarainministeriön julkaisu 27/2015. <http://vm.fi/julkisen-hallinnon-ict>

CIS (Community Information Survey), Tilastokeskuksen kysely yritysten innovaatiotoiminnasta 2012–2014 (sisältää kysymyksiä koskien big datan ja julkisen sektorin avoimen datan hyödyntämistä). Tulokset raportoitaneen vuoden 2016 aikana. Lisätietoja: Tilastokeskus.

Massadatasta liiketoimintaa ja tehokkaita julkisia palveluita (v. 2015 aloitettu valtioneuvoston tutki-

mushanke).

<http://vnk.fi/documents/10616/1034423/K%C3%A4ynnistett%C3%A4v%C3%A4t+2015/33d80f68-0a9f-41ba-b110-85784e333d6f>

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Selvityksen tulee olla jatkoa avoimen tiedon vaikuttavuutta esiselvitykselle ja hyödyntää sitä sekä muuta ajankohtaista kotimaista ja kansainvälistä tutkimusta. Lopputuloksena suomenkielinen raportti, joka sisältää selvityksen, tulokset, mittariston, kustannushyötyanalyysin ja toimenpide-ehdotukset ja mahdolliset ehdotukset jatkotutkimusta varten.

5.2.1 Miten maaseudun palveluja on mahdollista kehittää ja monipuolistaa digitalisaa-
tiota ja kokeiluja hyödyntämällä?

Koko: 250 000 €

Aikajänne: Selvitysten oltava pääosin valmiita 2016 vuoden lopussa, jolloin kokeiluja voidaan käynnistää 2017 alussa. Osa selvityksistä arvioi vuosien 2017–2018 aikana käynnissä olevia kokei-
luja.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Yhteiskunnan digitalisoituminen ja kaupungistuminen ovat synnyttäneet maailmalla aktiivisen buumin erilaisille "Smart city" -hankkeille. Vastaavaa aktiivisuutta ei ole nähtävissä maaseudulla tai taantuvilla kaupunkiseuduilla, vaikka digitalisaation keskeisiä vahvuuksia ovat palvelujen jous-
tava skaalautuvuus, alhaiset rajakustannukset sekä riippumattomuus ajasta ja paikasta. Voidaan jopa olettaa, että digitaalisilla palveluilla on suurempi merkitys siellä, mistä perinteiset fyysiset palvelut ovat vähenemässä tai ne on jo lopetettu. Digitaalisilla palveluilla parannetaan maaseudun asukkaiden ja yritysten arjen sujuvuutta sekä luodaan uusia mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja palvelukehitykselle. Hankkeella edistetään kestävästä aluerakennetta sekä maaseudun kilpailukykyä, hyvinvointia ja elinvoimaa.

Selvitettäviä maaseutuspesifisiä näkökulmia ovat mm:

- Millaisia taloudellisia / muita hyötyjä maaseudulla voidaan saavuttaa palvelujen digita-
lisoinnilla?
- Miten varmistetaan aito asiakaslähtöisyys sähköisten palveluiden sisällön ja saavutettavuuden toteuttamisessa, (esim. yhteyksien toimivuus, laitteiden saatavuus ja soveltuvuus eri asiakasryhmille, käyttäjien (erityisesti ikääntyneet) osaaminen ja sen vahvistaminen jne)?
- Miten digitalisoimme julkisia palveluja esimerkiksi kohderyhmittäisten tarpeiden pohjalta, ja miten tunnistautuminen kannattaa suunnitella?
- Miten paikkatietopohjaisilla hyvinvointitiedoilla voidaan kehittää yhteisöllisiä ratkaisuja?
- Mitkä ovat robotisaation ja teollisen internetin mahdollisuudet maaseudun palvelujen jär-
jestämisessä?
- Miten maaseudun yritysten johtaminen muuttuu digitaalisessa murroksessa?
- Millaisia mahdollisuuksia on yhdistää henkilö-, posti- ja tavarakuljetuksia erityisesti yhteis-
kunnan tukemien henkilökuljetusten säästötavoitteiden näkökulmasta?
- Mitkä ovat virtuaalilääkärin palvelujen hyödyt ja käyttöedellytykset?

Selvitettäviä / huomioonotettavia yleisempiä näkökulmia ovat mm:

- Mitkä yhteiskunnan tarjoamat palvelut ovat / eivät ole digitalisoitavissa ja tarjottavissa vir-
tuaalisina palveluina? Mitä löytyy jo valmiina kokeiltaviksi julkisina tai yksityisinä palvelui-
na?
- Miten virtuaalisuuden avulla vahvistetaan yhteisöllisyyttä (vuorovaikutteisuus, osallistumi-
nen jne.)?
- Miten digitalisaatioon pohjautuvat avoimet oppimisympäristöt tulisi kehittää ottaen huomi-
oon eri hallinnonalojen puitteissa tuotettavat palvelut (esim. kuljetus-, sosiaali- ja terveys-,
koulutus- ja kirjasto-, maa-, metsä- ja biotalous jne.) ja miten tämän tulisi heijastua kokei-

luihin?

- Miten kansallisen palveluarkkitehtuurin (KAPA) piirissä tehty työ pystytään ja kannattaa hyödyntää?
- Tiedon kerääminen kokeiluista. Miten tietoa digitaalisten palveluiden käyttämisestä kerätään ja hyödynnetään palveluiden kehittämisessä?

Selvitysten tulee koskea ja tukea teeman alaisuudessa toteutettavia kokeiluja, esimerkiksi Saariston liikenne palveluna -kokeilua.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelman kärkihanke: Digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristön rakentaminen. Toimenpide: Käynnistetään uudet kokeilut (esim. saariston liikenne palveluna -kokeilu) ja toteutetaan osana kokeiluita Smart Countryside -konsepti edistämään uusien asiakaslähtöisten palveluratkaisujen kehittämistä ja tukemaan maaseudun asumista ja yrittämistä.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Ennakointitietoa ja taustoitusta (ml. olemassa olevan tiedon meta-analyysit ja olennaiset maaseutututkimukset), strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa ml. tilannekuva-analyysit, oppimisympäristöjä kuvaavat tutkimukset ja analyysit, toimintavaihtoehtojen vertailua (ex ante ja toteutuksen aikainen).

5.2.2 Miten parannetaan digitaalisten hyödykkeiden ja liiketoimintamallien luotettavuutta?

Koko: 100 000 €

Aikajänne: Selvitykset toteutetaan vuosien 2016–2017 aikana tietoturvastrategian toimeenpanoa koskevan päätöksenteon tueksi. Tutkimustietoa hyödynnetään lisäksi myös muissa digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristöä koskevissa hallituksen kärkihankkeen toimenpiteissä, erityisesti massadatan hyödyntämistä ja dataliiketoimintaa koskevissa toimissa.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Suomi vaikuttaa eurooppalaiseen ja globaaliin toimintaympäristöön turvatakseen suomalaisten yritysten mahdollisuudet kasvaa ja menestyä osana eurooppalaista sisämarkkinaa. Dataperusteisen liiketoiminnan taloudellinen potentiaali on mittava ja teknologinen innovointi nopeaa. Kehitystyötä ohjaamaan tarvitaan tietoa datan turvallista hyödyntämistä ja yksityisyydensuojaa tukevista käytännöistä. Hallitus pitää tärkeänä, että EU:n tason politiikkatoimilla kehitetään luotettavien ja tietoturvallisten digitaalisten hyödykkeiden saatavuutta ja tarjontaa sisämarkkinoilla sekä puututaan digitaalisen toimintaympäristön luottamusta heikentäviin ilmiöihin kuten laajamittaisiin yksityisyyden suojan loukkauksiin verkoissa.

Selvitetään, verrataan ja arvioidaan EU:n sisämarkkinoilla seuraavia kysymyksiä:

- Miten yleisimpien päätelaitteiden, käyttöjärjestelmien, internet-selainten, hakukoneiden ja viestintäsovellusten käyttöehdot sekä tiedonsuojausominaisuudet vaikuttavat käyttäjän mahdollisuuksiin suojata tietojaan omassa liiketoiminnassaan tai muussa toiminnassaan?
- Mikä on erilaisten tiedonsuojausominaisuuksien ja sertifiointien merkitys käyttäjien tarpeisiin ja heidän digitaalisia hyödykkeitä kohtaan kokemaan luottamukseen?
- Mitä parhaita käytäntöjä voitaisiin hyödyntää luottamuksen lisäämiseen markkinoilla osapuolten välillä ja mikä on luotettujen hyödykkeiden taustalla vaikuttavien sertifiointi- ja standardointielimien merkitys ICT-alan laite- ja palveluntuottajille sekä niiden asiakkaille?
- Mitkä ovat nykyaikaisten viestintäsovellusten sekä pilvipalveluiden parhaita tietosuojakäytäntöjä ja mitä mahdollisuuksia käyttäjillä on hallita tietojensa käyttöä tai vaihtaa palveluntarjoajaa?
- Miten avoimet rajapinnat mahdollistavat julkisesti saatavissa olevan ja yksityisesti kerätyn datan luotettavaa yhdistelyä sekä käyttöä ja millaisia esimerkkejä on avoimiin rajapintoihin perustuvista yritysten liiketoimintamalleista?
- Millaisia hyötyjä anonyymit datamassat tarjoavat liiketoiminnalle ja millaisia esimerkkejä on anonyymien datamassan hyödyntämisen tavoista?
- Millaisia kaupallisia ja julkisia palveluita tietojärjestelmien ylläpitäjillä sekä käyttäjillä on pillevien tietoturvariskien havainnoimiseksi, niiden haitallisten vaikutusten arvioimiseksi sekä riskin pienentämiseksi tietoa jakamalla?
- Mitkä ovat parhaita käytäntöjä, joiden mukaisesti em. palveluita voidaan toisiaan täydentäen käyttää turvaamaan ohjelmistohaavoittuvuuksia koskevien tietojen jakamiseen sekä tietoturvariskien pienentämiseen?
- Mitkä ovat sellaisia tietoturvahyödykkeitä, joita käytetään laajasti eri toimialoilla Suomessa toimivissa yrityksissä ja miten tällaista palveluntarjontaa ja avainosaamista on tarvittaessa mahdollista ankkuroida Suomeen?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelman kärkihanke: Digitaalisen liiketoiminnan kasvu ympäristön rakentaminen, tietoturvastrategian laatiminen.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Ennakointitietoa ja taustoitusta; strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa ml. markkinoiden tilannekuva-analyysit; parhaiden käytäntöjen ja toimintavaihtoehtojen vertailua; julkisen vallan ohjauskeinojen tehokkuuden arviointia.

5.2.3 Millaisia vaikutuksia robotisaatiolla ja automatisaatiolla on Suomen kansantalouteen ja millaisia edistämistoimia tarvitaan?

Näkökulmina liiketoiminnan kasvu, osaamistarpeet, työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä liikenteen ja yhdyskuntien suunnittelu.

Koko: 150 000 €

Aikajänne: Selvityksen tulee valmistua v. 2017 loppuun mennessä. Välituloksia tulee olla saatavilla jo aiemmin, koska tietoa tarvitaan ministeriöiden strategia-suunnitelmien tekemisessä sekä päätöksenteossa vuosien 2016–2017 aikana.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Robotisaation ja automaation edistämiseksi tarvitaan tietoa siitä, millaisia vaikutuksia robotisaatiolla ja automatisaatiolla on työllisyyteen, vientiin ja kansantalouteen Suomessa, automatisaation/robotiikan osaamistarpeisiin lähivuosina ja millaisia vaatimuksia tämä asettaa robotisaation ja automaation hyödyntämistä vauhdittavalle koulutukselle ja työllisyystoimille, terveyteen ja hyvinvointiin liittyvälle automaatiolle sekä miten eri tavoin robotisaatio ja automatisaatio vaikuttavat yhdyskuntien suunnitteluun sekä mahdollisuuksiin tukea vihreää yhdyskuntakehitystä ja siihen liittyvän digitaalisen liiketoiminnan kasvua (ns. smart city -ajattelua).

HO: 9/2016 mennessä jokainen hallinnonala laatinut automatisaation/robotisaation edistämissuunnitelman ja tietyillä hallinnonaloilla arvioitu mahdollisuudet kokeiluihin. Selvitys tukee edistämistoimenpiteiden suunnittelua, suuntaamista ja toimeenpanoa.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelman kärkihanke: Digitaalisen liiketoiminnan kasvuympäristön rakentaminen; Toimenpide: Lisätään robotiikan hyödyntämistä ja kehitystä Suomessa.

TEM: VTT:n asiakasraportti TEM:lle VTT-CR-00422-15 | 30.1.2015 Robotiikkatiekartta

LVM: <http://www.lvm.fi/julkaisu/4444104/robotit-maalla-merella-ja-ilmassa-liikenteen-alykkaan-automaation-edistamissuunnitelma>

Liikennevirasto:

http://www.trafi.fi/filebank/a/1421850491/c57dad45a028a573735b6850e24c89d0/16652-Trafi_tutkimuksia_01-2015_-_Automaattiajaminen.pdf

LVM, TEM: <https://intellectualtransitzone.files.wordpress.com/2015/02/airo-raportti-2015.pdf>

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Ennakointitietoa ja taustoitusta (ml. olemassa olevan tiedon meta-analyysit); strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa ml. tilannekuva-analyysit; toimintavaihtoehtojen vertailua sekä politiikkatoimien arviointia (ex ante ja toteutuksen aikainen).

5.3.1 Mitkä ovat EU-lainsäädännön täytäntöönpanon haasteet?

Koko: 100 000 €

Aikajänne: 2016–2017

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Tutkimushankkeessa selvitetään EU-lainsäädännön kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvät keskeisimmät lainvalmistelun haasteet. Lisäksi selvitetään se, missä määrin lainvalmistelussa hyödynnetään kansallista liikkumavaraa ja missä määrin sekä millaisissa tapauksissa turvaututaan kansalliseen lisäsäätelyyn, joka ylittää EU-oikeuden vaatimukset (ns. gold-plating). Tutkimuksella tuotetaan tietoa sen selkeyttämiseksi, miten EU-lainsäädäntö istutetaan kansalliseen lainsäädäntöön kansalaisten ja yritysten näkökulmasta mahdollisimman selkeällä tavalla.

Tutkimus on tarpeellinen, koska tällä hetkellä ei tarkalleen tiedetä, miten kansallista liikkumavaraa tosiasiallisesti hyödynnetään ja toisaalta tarkkaa tietoa kansallisesta lisäsäätelystä ei ole. Käytännössä on todennäköisesti vaihtelevuutta hallinnonalojen välillä. Tämän selvittäminen auttaa menettelytapojen ja täytäntöönpanomenetelmien kehittämisessä siten, että säännökset voidaan tulevaisuudessa täytäntöönpanna mahdollisimman johdonmukaisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tavoitteena on myös EU-lainsäädännön täytäntöönpanon tehostaminen siten, ettei sillä lisätä yritysten kilpailukykyä haittaavaa ylimääräistä taakkaa.

Tutkimuskysymyksiä ovat mm. seuraavat:

- Millaisia kansallisia ja EU-tason haasteita EU-säädösten kansalliseen täytäntöönpanoon liittyy?
- Miten EU-säädösten kansallisessa täytäntöönpanossa hyödynnetään EU-säädöksen mahdollistamaa kansallista liikkumavaraa, mukaan lukien pk-yrityksiä varten varatut joustot ja siirtymäajat?
- Millaisissa tapauksissa ja missä määrin EU-säädösten täytäntöönpanon yhteydessä turvaututaan sellaiseen kansalliseen lisäsäätelyyn, jota EU-säädös ei edellytä? Mikä on lisäsäätelyn alkuperä ja tuodaanko lisäsäätely esille komissiolle toimitettavissa täytäntöönpanoilmoituksissa?
- Millaisilla täytäntöönpanomenetelmillä EU-lainsäädäntö voidaan istuttaa kansalliseen lainsäädäntöön mahdollisimman selkeällä tavalla, millaisia menetelmiä ministeriöt tyypillisesti käyttävät ja missä vaiheessa täytäntöönpanomenetelmää koskevat ratkaisut tehdään?
- Miten EU-lainsäädännön täytäntöönpanoa tulisi kehittää, jotta täytäntöönpano toteutetaan Suomessa mahdollisimman tehokkaasti ja selkeästi?

Tutkimuksessa tavoitteena on saada yleisnäkemyksiä EU-lainsäädännön täytäntöönpanosta, mutta siinä on tarpeen lähestyä asiaa myös yksittäisten lakihankkeiden kannalta. Tutkimus voidaan toteuttaa esimerkiksi haastatteleamalla lainvalmistelijoita, tapaustutkimuksilla ja kyselyaineistoilla sekä hyödyntämällä olemassa olevaa tutkimus- ja viranomaisaineistoa EU-säädösten täytäntöönpanosta Suomessa. Mahdollisuuksien mukaan tutkimusta voidaan täydentää kansainvälisellä vertailulla.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallituksen kärkihanke: Sujuvoitetaan säädöksiä.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Tutkimus tuottaa tietoa ja toimintavaihtoehtoja kehittämistoimenpiteiden ja ohjeistuksen pohjaksi.

5.3.2 Mitkä ovat tietosuoja-asetuksesta johtuvat muutostarpeet kansalliseen lainsäädäntöön?

Koko: 100 000 €
Aikajänne: 2016

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

EU:n tietosuojalainsäädännön uudistaminen on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 2015 aikana. Uusi yleinen tietosuoja-asetus koskee lähtökohtaisesti lähes kaikkea henkilötietojen käsittelyä, tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vaikka kyseessä on asetus, sisältää se huomattavaa kansallista liikkumavaraa. Uudistus on merkittävä ja sen toimeenpano Suomessa edellyttää kaiken henkilötietojen käsittelyä koskevan kansallisen lainsäädännön tarkastelua. Asetuksen voimaantuloa seuraa kahden vuoden siirtymäaika, jonka kuluessa kansallinen lainsäädäntö on saatettava yhdenmukaiseksi asetuksen kanssa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää uudesta tietosuoja-asetuksesta johtuvia vaikutuksia yritystoiminnalle, jotta asetuksen edellyttämät kansalliset täytäntöönpanotoimet voidaan toteuttaa niin, ettei niillä tarpeettomasti lisätä yksityisten toimijoiden hallinnollista taakkaa. Yrityksille aiheutuvat kustannukset liittyvät esimerkiksi mahdollisiin IT-järjestelmien ja tietojenkäsittelyn kehittämiseen sekä henkilöstökuluihin. Selvityksessä on otettava huomioon jo nykyisellään kansallisesta henkilötietolaista rekisterinpitäjälle johtuvat velvoitteet ja siten se, että kaikki asetuksen velvoitteet eivät ole yrityksille uusia. Lisäksi selvityksessä on otettava huomioon se, millainen vaikutus kokonaisarvioissa on sillä, että joiltain osin rekisterinpitäjän velvoitteet tulevat kevenemään nykysäätelyyn verrattuna.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Digitalisaatio, sääntelyn sujuvoittaminen

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Tutkimus tuottaa tietoa ja toimintavaihtoehtoja uuden EU-sääntelyn täytäntöönpanoa varten.

5.3.3 Mitkä ovat purkavan lisärakentamisen helpottamisen vaihtoehdot ja vaikutukset?

Koko: 100 000 €

Aikajänne: Lokakuun 2016 loppuun mennessä

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Purkavalla lisärakentamisella tarkoitetaan kasvu-alueiden kehittämistä siten, että vanhaa rakennuskantaa puretaan ja tilalle rakennetaan uutta. Yhdyskuntarakenteen tiivistämiseksi on tarpeen purkaa asunto-osakeyhtiöiden vanhoja rakennuksia tehokkaamman ja asumistarpeiden kehitystä vastaavan lisärakentamisen tieltä.

Purkavalla lisärakentamisella on merkittäviä vaikutuksia osakkaiden yhdenvertaiseen kohteluun, asukkaiden asumisoloihin ja erityisryhmien osalta elämänlaatuun yleisemminkin, asuntorahoitukseen ja asuntojen vakuuskäyttöön sekä asunovarallisuuden ja maankäytön tehostumisesta saata- van hyödyn jakaantumiseen osakkaiden ja muiden toimijoiden, kuten rakennusyhtiöiden, kiinteis- tö-sijoittajien ja kunnan kesken.

Voimassa olevan asunto-osakeyhtiölain mukaan purkavaan lisärakentamiseen vaaditaan asunto- osakeyhtiön osakkaiden yksimielinen päätös. Käytännössä tämä usein estää yhdyskuntarakenteen tiivistämisen asunto-osakeyhtiöiden kiinteistö- ja rakennuskannan osalta. Tavoitteena on, että asiasta voitaisiin päättää yhtiökokouksen määräenemmistöpäätöksellä (2/3 päätös). Määräenem- mistöpäätöksen salliminen on välttämätöntä asunto-osakeyhtiöiden vanhan kiinteistökannan kehit- tämiseksi yhteiskunnan kehitystä vastaavasti.

Toisaalta nykyisen osakkaan kannalta taloyhtiön päätöksenteon helpottamisen tarkoittaa sitä, että hän voi vastoin tahtoaan joutua vaihtamaan asuntonsa taloyhtiön enemmistön osoittamaan asun- toon, kantamaan riskiä hankkeen toteutumisesta ja elämään vuosia kestävä hankkeen keskellä. Nykyisessä asunto-osakeyhtiölaissa on otettu huomioon taloyhtiöiden maallikkohallinto ja laissa painotetaan vanhojen osakkaiden asumisturvaa mm. rajoittamalla taloyhtiön riskinottoa. Osak- kaan tai taloyhtiön velkojan kannalta katsottuna nykyiset rajoitukset helpottavat vakuuksien ar- vonmuutosten ennakoitavuutta. Näistä syistä määräenemmistöpäätökseen siirryttäessä tarvitaan uudenlaisia vähemmistönsuojakeinoja ja taloyhtiön toimintamalleja.

Taloyhtiöiden päätöksenteon helpottamisen luomat mahdollisuudet ja muut vaikutukset ovat mer- kittävät. Asunto-osakeyhtiöiden rakennuksissa on lähes puolet kaikista asunnoista ja niissä asuu yli puolet suomalaisista. Asunto-osakeyhtiöiden kiinteistöt ja rakennukset muodostavat hyvin suu- ren osan kansallisvarallisuudesta. Käytännössä rakennusliikkeet perustavat yli 70 % asunto- osakeyhtiöistä sekä yhdessä alan muiden ammattilaisten ja sijoittajien kanssa vaikuttavat kaavoit- tukseen, hankkivat rakennusluvut ja rakentavat tai rakennuttavat rakennukset, joiden huoneistot osakkaat ostavat vapaaehtoisin kaupoin vapailta markkinoilta. Käytännössä purkavasta lisäraken- tamisesta päättävän asunto-osakeyhtiön neuvotteluasema ei olisi tasaveroinen em. toimijoiden kanssa, koska osakkailla ja taloyhtiössä ei yleensä ole hankkeesta päättämisen valmistelun, suun- nittelun ja toteutuksen johtamiseen tarvittavaa ammattitaitoa eikä taloudellisia resursseja.

Asunto-osakeyhtiölain muutoksen valmistelua varten tarvitaan tutkimusta siitä, miten purkavan

lisärakentamisen päätösvaatimusten helpottaminen vaikuttavat taloyhtiöiden päätöksentekoon ja hallintoon, osakkaiden yhdenvertaiseen kohteluun, erityisesti vanhenevan väestön asumisturvaan ja asumisoloihin, asunto-osakkeiden vakuuskäyttöön sekä lisärakennusoikeuteen perustuvan varallisuuden lisääntymisen jakaantumiseen.

Tutkimushankkeessa tarkastellaan:

- Minkälaisia vaikutuksia purkavalla lisärakentamisella on asuntovarallisuuden ja maankäytön tehostumisesta saatavan hyödyn jakautumiseen yhtiön osakkaiden, rakentajien, sijoittajien ja kunnan kesken?
- Minkälaisia vaikutuksia purkavalla lisärakentamisella on asunto-osakeyhtiön rakennusten ja asunto-osakkeiden rahoitukseen ja vakuuskäyttöön sekä rakennusmarkkinoihin ja asunto-kauppaan?
- Minkälaisia vaikutuksia asunto-osakeyhtiölain päätösvaatimusten lieventämisellä on osakkaiden tiedontarpeeseen ennen päätöksentekoa ja päätöksen toteutuksen aikana ja hankkeen toteuttavan taloyhtiön hallintoon?
- Minkälaisia vaikutuksia asunto-osakeyhtiölain päätösvaatimusten lieventämisellä on osakkaiden yhdenvertaiseen kohteluun, asumisturvaan ja asumisoloihin erityisesti ikääntyneiden ja muiden erityisryhmien kannalta sekä osakkaiden vähemmistönsuojan tarpeeseen ja vuokrasuhteisiin?

Selvitykset on toteutettava vuonna 2016 ennen lainsäädäntötoimiin ryhtymistä.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Sipilän hallitusohjelman mukaan lisätään asumisen valinnanvapautta ja vastataan asuntotarpeen rakenteen muutokseen (s. 16). Tavoitteen toteuttamiseksi mm. sujuvoitetaan asunto-osakeyhtiöni päätöksentekoa korjaus- ja täydennysrakentamisessa (liite 4, s. 11).

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Selvitykseen tulee koota käytettävissä oleva kotimainen ja ulkomainen tutkimustieto ja varhaisempi lainsäädäntötyö sekä koota eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiä kyselyllä ja/tai haastatteluilla. Lisäksi on arvioitava mahdollisten muutosten kustannusvaikutuksia eri toimijoiden kesken. Lopputuloksena on raportti, joka sisältää selvityksen tulokset ja toimenpide-ehdotukset sekä mahdolliset ehdotukset jatkotutkimusta varten.

5.3.4 Sääntelytaakan arviointi – kokonaisarviointi säädösten sujuvoittamisen taustaksi

Koko: 300 000 €

Aikajänne: 2016–2017

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Hallitusohjelman mukaisesti laaditaan objektiivinen kokonaisarviointi sääntelytaakasta. Luonteeltaan poikkihallinnollisen selvityksen tavoitteena on tuottaa tieto sääntelytaakan määrästä yritysten ja kansalaisten näkökulmasta ja määrän kehityksestä sekä sääntelytaakan yhteydestä EU-sääntelyyn ja kansainvälisiin sopimuksiin. Selvitys käsittää sekä olemassa olevan sääntelyn että uuden sääntelyn ja siinä arvioidaan sääntelystä aiheutuvaa taakkaa suhteessa sääntelystä saataviin hyötyihin. Selvitys keskittyy sääntelytaakkaan liittyviin kysymyksiin hyödyntäen hallinnollisen taakan arvioinnista jo kertynyttä tutkimustietoa. Selvitys tuottaa lisäksi ehdotuksen siitä, miten sääntelytaakkaa ja sen keventämistä ja kehitystä voidaan mitata ja seurata.

Selvitys sisältää myös ehdotukset keinoista voimassa olevan sääntelyn keventämiseksi.

Ministeriöittäin (hallinnonaloittain) tehtävän säädösten perkaamisen ja turhan sääntelyn sekä säädösuudistusten tulosten ja vaikuttavuuden mittaamiseksi tarvitaan selkeät mittarit.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mikä on kokonaisarvio vuoden 2016 alun sääntelytaakan lähteestä, lähtötilasta ja suuruudesta määrällisesti, sisällöllisesti ja euromääräisesti taloudellisesta näkökulmasta?
- Mitkä ovat sääntelytaakan erilaiset vaikutukset sekä yritysten että kansalaisten arjen kannalta arvioiden?
- Mikä on sääntelytaakan suhde sääntelystä saataviin hyötyihin?
- Mikä on sääntelytaakan kytkös EU-sääntelyyn ja kansainvälisiin sopimuksiin erityisesti sen kannalta, miltä osin sääntelytaakka seuraa suoraan kyseisistä velvoitteista ja miltä osin sitä on lisätty kansallisin täytäntöönpanotoimin tai kansallisessa soveltamiskäytännössä sekä arvio lainsäädännön velvoitteiden alkuperän suhteellisista osuuksista?
- Mitkä tekijät uuden sääntelyn ohella ovat johtaneet sääntelytaakan kasvuun mukaan luki esimerkiksi täytäntöönpano-ongelmat, viranomaisten voimavarat, säädösten päällekkäisyys, ristiriitaisuudet ja tulkintaongelmat, ja millä keinoilla sääntelytaakkaa voidaan merkityksellisellä tavalla nettomääräisesti vähentää esim. ohjeistusta ja ohjeistuksen noudattamisen seurantaa kehittämällä?
- Millaisin mittarein (hyödyntäen esimerkiksi hallinnollisen taakan mittamiiseen käytettyä ns. standardikustannusmallia - SCM) sääntelytaakkaa ja sen pienentymistä tulisi mitata sisältäen määrälliset, sisällölliset ja taloudelliset mittarit?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hallitusohjelman kirjaus: Sujuvoitetaan säädöksiä. Säädospolitiikan ohjausta selkeytetään, tavoitteena sääntelyn nettomäärän keventäminen ja säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. Tavoitteena on turhan sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. EU-säännösten toimeenpanossa pitäydytään kansallisesta lisäsääntelystä.

Kärkihanke 3: Sujuvoitetaan säädöksiä - tavoitteena on mahdollistava sääntely, turhien normien purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Lisäksi tavoitteena on helpottaa kansalaisten arkea, parantaa kilpailukykyä, edistää markkinoillepääsyä sekä digitalisaatiota. Osana hanketta luodaan kriteerit normipurun tulosten mittaamiseen.

Muu aiheeseen liittyvä selvitys- ja tutkimustoiminta: Selvitys EU-lainsäädännön kansalliseen täytäntöönpanoon liittyvistä keskeisimmistä lainvalmistelun haasteista (OM).

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Suomenkielinen selvitysraportti sisältää sääntelytaakan lähtötilan, nykytilan arvioinnin, mahdolliset ehdotukset turhien normien purkamiseksi sekä sääntelytaakan ja hallinnollisen taakan keventämiseksi. Raportin tulee myös sisältää ehdotukset normipurun tulosten mittareista (indikaattorit). Raportissa vastataan edellä lueteltuihin kysymyksiin kysymyskohtaisesti vastausosioiden sisältäessä tiiviin yhteenvedon tutkimustuloksista.